

СКЛАДОВІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

I. В. Орлов, д. е. н., професор, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, iorlv@ukr.net, orcid.org/0000-0003-3119-0698

В. В. Ксендзук, к. е. н., доцент, Державний університет «Житомирська політехніка», valentyina.ksendzuk@gmail.com, orcid.org/0000-0001-7670-7350

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: порівняльного аналізу та групування – при узагальненні складових зовнішньоекономічної політики; аналізу й синтезу – при дослідженні статистичних даних щодо здійснення експортно-імпортних операцій, залучення іноземних інвестицій, здійснення валютних операцій та міграційних потоків в країні; індукції та дедукції – для визначення векторів розвитку механізмів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю країни.

Результати. Розглянуто якісні та кількісні характеристики складових зовнішньоекономічної політики України. Обґрунтовано об'єктний підхід до виокремлення зовнішньоторговельної, валютної, зовнішньої інвестиційної та зовнішньої міграційної видів політики як складових зовнішньоекономічної політики держави. Проаналізовано сучасний стан розвитку зовнішньоекономічної політики України з використанням рейтингових оцінок та статистичних даних. Запропоновано напрямки удосконалення механізмів державного управління в сфері розробки та застосування інструментів і методів забезпечення їхньої реалізації.

Новизна. У ході моніторингу зовнішньоекономічної політики здійснено оцінку функціонального підходу до її складових, запропоновано авторський бачення даного процесу, що ґрунтується на видах зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Це дозволило проаналізувати сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної політики та сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення механізмів державного управління у цій сфері.

Практична значущість. Проаналізовані статистичні дані щодо стану зовнішньої торгівлі, напрямів інвестиційної політики, характерних особливостей валютного ринку та динаміки зростання показників міжнародної трудової міграції. Отримані результати дослідження є підставою для здійснення змін в сфері законодавства, прийняття оновлених програм та стратегій розвитку зовнішньоекономічної політики України.

Ключові слова: зовнішньоекономічна політика, державне управління, зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоторговельні відносини, експорт, імпорт, іноземні інвестиції, митна політика, валютна політика, трудова міграція.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання є одним з елементів та індикатором стану і перспектив розвитку зовнішньоекономічної політики країни. Натомість рівень інтеграції національної економіки до світового господарства оцінюється за показниками, що характеризують зовнішньоекономічну політику. В умовах лібералізації торговельних відносин та враховуючи характеристики відкритої економіки України розвиток

зовнішньоекономічної діяльності є одним із стратегічних напрямів державного управління економічними процесами країни. Застосування механізмів управління буде ефективним в тому випадку, якщо враховуватиме інтереси всіх зацікавлених сторін (держави, бізнесу та суспільства), що забезпечуватиме досягнення потрібного синергетичного результату (податки як джерело доходів державного бюджету, прибуток, заробітна плата). Тому дослідження питань

актуального стану та здійснення оцінки розвитку окремих складових зовнішньоекономічної політики (торгівельна, грошова-кредитна, валютна, фіскальна, інвестиційна) сприятиме ідентифікації векторних напрямів удосконалення інструментів забезпечення, засобів контролю та розвитку політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі серед вчених досить поширеними є дослідження зовнішньоекономічної діяльності та напрямів її удосконалення на рівні окремих груп суб'єктів господарювання, а також розгляд механізмів державної політики та її особливостей в даній сфері. Серед науковців даного напрямку досліджень можна виокремити О. Гаврилюка, В. Гейця, А. Мазаракі, Т. Мельник, Н. Іксарову [10], а також Ю. Вороніну [3], О. Гордуновського [4], С. Домбровську [7], А. Завгороднього [8]. Ряд факторів, що впливають на змінність зовнішнього середовища (політичні, виробничі, фінансові, споживчі тощо) визначають необхідність та посилюють актуальність здійснення досліджень в сфері державного управління зовнішньоекономічної діяльності.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є встановлення домінуючих тенденцій сучасного розвитку зовнішньоекономічної політики на основі аналізу статистичних даних щодо здійснення експортно-імпортних операцій, залучення іноземних інвестицій, валютних операцій та міграційних потоків в країні. Це дозволить окреслити вектори розвитку механізмів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю країни та сприятиме створенню умов щодо підвищення її іміджу на міжнародному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до статті 10 Господарського кодексу України «зовнішньоекономічна політика, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника» [5]. Визначення, наведене в законодавстві, в повній мірі не відображає сутність досліджуваного об'єкту. Вважаємо, що більш обґрунтоване пояснення надають складові зовнішньоекономічної політики, які розкривають в своїх

наукових доробках автори. Так, Гордуновський О. М. [4] до основних складових зовнішньоекономічної політики держави відносить: зовнішньоторговельну політику; валютну політику; політику у сфері залучення іноземних інвестицій; митно-тарифну політику, міграційну політику, політику у сфері науково-технічного співробітництва. Улида В. Ю. [16] та Завгородній А. В. [8] виокремлюють наступні складові: міжнародна торговельна політика, митно-тарифна політика, валютна політика, політика стимулювання іноземних інвестицій. Мельник А. О. [11] головними складниками і засобами зовнішньоекономічної політики називає: торговельну політику, кредитно-грошову політику, валютно-кредитну політику, двосторонні та багатосторонні договори та угоди, митно-тарифні засоби, нетарифні засоби тощо.

Аналізуючи представлені підходи, варто відмітити структурно-функціональний аспект поділу зовнішньоекономічної політики країни на складові. Крім того, кожна зі складових має об'єкт реалізації політики, який характеризується кількісними та якісними ознаками. Обґрунтованим є необхідність розкриття підходу до зовнішньоекономічної політики через об'єкти, на які вона має вплив. Тому варто звернути увагу на види зовнішньоекономічної діяльності, які, перш за все, окреслюють актуальні напрями необхідних дій та заходів апарату державного регулювання.

До таких видів в законодавстві відносять:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності; надання послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;
- наукова, науково-технічна, наукововиробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності

та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України;

– спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;

– організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;

– товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

– роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;

– інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній

формі законами України [9].

Якщо використовувати об'єктний підхід до характеристики зовнішньоекономічної політики, то узагальнюючи, можна згрупувати наступні її складові:

1) зовнішньоторговельна політика – ґрунтується на регулюванні зовнішньоторговельних відносин (зокрема, операцій експорту та імпорту товарів і послуг, в тому числі зустрічна торгівля) шляхом використання таких методів її реалізації, як тарифні (в тому числі, інструменти митного регулювання) і нетарифні методи, що здійснюється з метою формування додатного сальдо платіжного балансу та ефективного використання економічного потенціалу країни;

2) валютна політика – характеризує сукупність дій щодо регулювання валютних відносин задля підтримання економічної стабільності та створення підстав для розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, як інструменти реалізації даної політики використовується регулювання валютного курсу, процедури надання/отримання валютних кредитів, а також створення строкового ринку з можливістю використання валютних деривативів в діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

3) зовнішня інвестиційна політика – передбачає розробку та здійснення заходів щодо залучення й ефективного використання іноземних інвестицій на території країни та регулювання процесу інвестування за кордон (в тому числі, створення спільних підприємств та підприємницька діяльність іноземних суб'єктів господарювання та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України);

4) зовнішня міграційна політика – забезпечує регулювання процесів міграції населення та використовує такі інструменти, як: міграційні квоти, укладення міжнародних угод з країнами призначення емігрантів, залучення мігрантів до національних систем соціального страхування тощо.

У науковій літературі дослідники описують цілі та завдання зовнішньоекономічної політики. Наведемо декілька з них, що розкривають основні аспекти механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Федосєєва Г. С. виділяє «дві найбільш важливі цілі зовнішньоекономічної політики: мирне співіснування з членами міжнародного співтовариства відповідно до світового економічного порядку; забезпечення суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності належних умов для ведення самостійної легальної прибуткової діяльності, полегшення доступу на світові ринки та збільшення присутності українських товарів на українському ринку за рахунок розвитку добросовісної конкуренції та сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників» [17].

Домбровська С. М. до головних цілей державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні відносить: «забезпечення збалансованості економіки і рівноваги внутрішнього ринку країни; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці; створення найбільш сприятливих умов для залучення національної економіки в систему світового розподілу праці; наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн» [7].

Вороніна Ю. Е. додає до ключових завдань державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: «диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, що сприятиме зниженню рівня залежності національної економіки від монопольного імпорту товарних позицій, які є стратегічно важливими для галузей вітчизняного виробництва, зокрема, енергоносіїв, матеріальних ресурсів (у тому числі – сировинних)» [3].

Таким чином, на нашу думку, зовнішньоекономічна політика країни передусім повинна захищати інтереси свої громадян, забезпечувати надійність та ефективність функціонування валютного ринку, сприяти формуванню базису у вигляді законодавчих нормативних актів та сприяти розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності національних суб'єктів господарювання. Це створюватиме підстави для підвищення конкурентоспроможності країни в міжнародному середовищі і визнання її вагомій ролі і місця серед суб'єктів міжнародних економічних відносин.

«Серед принципів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності слід виділити такі: відповідність національним

інтересам та економічній безпеці держави; прийняття до уваги вимог розвитку світової економіки та особливостей поділу праці в сучасних умовах глобалізації; побудова новітньої моделі зовнішньоекономічного розвитку з орієнтацією на процеси європейської інтеграції; забезпечення належного рівня відкритості вітчизняної економіки відповідно до стандартів і критеріїв міжнародного масштабу; встановлення паритетності в організації відносин з іншими країнами; підтримка виробництва експортних товарів та послуг з урахуванням належного ступеня їх конкурентоспроможності» [2].

Ідентифікація складових та завдань зовнішньоекономічної політики дозволила сформулювати сутність та авторське бачення якісних характеристик досліджуваного поняття. Натомість кількісні ознаки розглянуто через аналіз статистичних даних щодо зовнішньої торгівлі товарами і послугами, здійснення інвестиційних та валютних операцій, основних міграційних потоків.

За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [6] зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг в Україні у I півріччі 2020 року зменшився на 11,4% (на 7,0 млрд дол.) у порівнянні з показниками I півріччя 2019 року і становив 54,2 млрд дол. Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів і послуг склалося позитивним у сумі 1,1 млрд дол. проти негативного в сумі 1,7 млрд дол. у порівнянні з I півріччям 2019 року. Проте сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів стало від'ємним у сумі 1,3 млрд дол., але покращилось на 2,5 млрд дол.

Аналізуючи товарну структуру експортних операцій варто зауважити той факт, що найбільшу питому вагу займає сировинна продукція сільськогосподарських продуктів чи промисловості. Щодо імпортних операцій, то найбільша частка у загальному обсязі імпорту припадає на: продукцію машинобудування (32,3%), продукцію хімічної промисловості (20,8%), Такий розподіл свідчить про неконкурентоспроможність вітчизняної економіки на міжнародному ринку. Це також підтверджують показники зовнішньої торгівлі в світових рейтингах.

Одним з показників, що характеризує

місце України в міжнародній торгівлі є Індекс залучення у світову торгівлю (Enabling Trade Index) [20], який складається з 4 основних складових елементів: доступ до ринків (на внутрішній та на зовнішні), адміністрування на кордоні (ефективність та прозорість процедур адміністрування), інфраструктура, операційне середовище. У 2016 році ситуація в Україні суттєво погіршилася – місце країни опустилося на 95 місце зі 136 країн порівняно з 2014 роком (83 місце).

Така ситуація пояснюється наступними чинниками: корупція на кордоні; тарифні та нетарифні бар'єри; обтяжливі процедури на кордонах; висока вартість або затримки, викликані внутрішніми та міжнародними перевезеннями; визначення потенційних ринків збуту та покупців; труднощі із задоволенням вимог закордонних покупців щодо якості / кількості; доступ до торгового фінансування; технічні вимоги та стандарти за кордоном; невідповідна технологія виробництва та навички; доступ до імпортованих матеріалів за конкурентними цінами тощо [20]. Як бачимо, більшість недоліків можна уникнути, якщо забезпечити внесення змін до законодавства, що регулює питання зовнішньої торгівлі та міжнародних перевезень, використати ефективні та дієві механізми тарифного та нетарифного регулювання, забезпечити умови використання експортного потенціалу та створити підстави для нарощення доданої вартості готової продукції, що екпортується.

Прямі іноземні інвестиції в Україну за перший квартал 2020 р. скоротилися на 1 553,5 млн дол. За даними НБУ інвестиції з Кіпру скоротилися на 1 366,3 млн доларів, Німеччини – на 427,5 млн дол, Нідерландів – на 178,4 доларів. При цьому інвестиції з Швейцарії зросли на 112,1 млн доларів, з Польщі – на 48,0 млн доларів, з Франції – на 45,0 млн доларів [2].

Протягом 2018–2019 рр. відбувся незначний приріст обсягів іноземних інвестицій, що пояснюється здебільшого високим рівнем недовіри інвесторів щодо можливостей стабільного ведення бізнесу та покращення інвестиційного клімату в Україні. Також варто врахувати той факт, що «згідно із новими прогнозами Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), протягом 2020–

2021 рр. у світі матиме місце скорочення потоків ПІІ приблизно на 40%» [15].

Аналіз географічної структури прямих іноземних інвестицій в економіку України свідчить, що протягом тривалого періоду основними країнами-інвесторами (70% загального обсягу прямих інвестицій) є: Кіпр, Нідерланди, Російська Федерація, Велика Британія, Німеччина, Віргінські Острови (Британія), Швейцарія.

Щодо галузевої структури, то «найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів в Україні залишаються галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2019 року збільшилась порівняно з 2016 роком і склала 33,0 %, що безумовно є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів вкладено в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном і в сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 1 січня 2019 року відповідно 16,7 %, 12,4 % та 6,5 % загального обсягу іноземних інвестицій. Слід відмітити, що за аналізований період суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка у попередні роки була стабільно високою. За три останні роки вона скоротилась з 13,5 % у 2016 році до 10,9 % на початок 2019 року. Між тим є й негативні зміни у структурі іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, до яких можна віднести зменшення суми та частки інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність з 7,0 % до 6,3 % та у будівництво – з 3,2 % до 2,9 %, а також те, що у таку галузь як лісове та рибне господарство, де Україна запроваджує важливі інвестиційні проекти, було вкладено всього 1,7 % іноземних інвестицій» [18]. Тобто аналіз показує, що пріоритетні напрями розвитку економіки країни не залучають іноземні інвестиції на достатньо високому рівні, а інвестиції з України є здебільшого виведенням капіталу з країни з метою уникнення оподаткування.

Варто звернути увагу на те, що Україна покращила позиції в щорічному рейтингу інвестиційної привабливості Doing Business – 2020 [19] і зайняла 64 місце серед 190 країн, піднявшись зразу на 7 пунктів. Для порівняння можна зазначити, що в 2012 році країна знаходилася на 152 місці. Найбільший

ріст відбувся за показниками «Захист міноритарних акціонерів», «Отримання дозволів на будівництво», «Підключення до електромереж», «Міжнародна торгівля», «Реєстрація майна» і «Доступ до кредитів».

Здійснення операцій експорту та імпорту відбувається з використанням іноземної валюти, доходи та витрати експортерів та імпортерів формуються під впливом зміни валютного курсу. Валютна політика є частиною фінансового сектору економіки країни, її основні положення та регулятивні інструменти впливають на рішення, що приймають підприємства в сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Валютний ринок України характеризується нестабільністю національної валюти та низьким рівнем розвитку операцій з фінансовими інструментами, що перешкоджає ефективному веденню зовнішньоекономічних операцій суб'єктами господарювання та створює бар'єри для виходу підприємств на зовнішні ринки товарів і послуг, капіталу. Національна валюта України протягом останніх 10 років знецінилась в майже 3,5 рази по відношенню до євро, про що свідчать дані Національного банку України [13].

Девальвація курсу EUR/UAH негативним чином позначається на діяльності, в першу чергу, імпортерів. Враховуючи той факт, що експортери використовують в процесі виробництва імпорту сировину, витрати на експортні операції теж зростають. Таким чином, знижується рівень конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках товарів і послуг.

Створення стабільного валютного ринку є однією з умов економічного розвитку країни. Однак, на сьогодні суб'єкти господарювання, що здійснюють операції на зовнішніх ринках та використовують іноземну валюту, не завжди мають можливість брати участь на валютному ринку та використовувати всі його можливості. Адже в Україні строковий ринок є недостатньо розвинутий та не надає тих переваг суб'єктам господарювання, які можуть забезпечують стабільність та передбачуваність доходів і витрат діяльності. Зокрема, це стосується управління валютними ризиками за допомогою фінансових інструментів.

За даними фондової біржі «Перспектива» [14] протягом жовтня договори уклалися щодо 34 фінансових інструментів, з початку 2020 року – щодо 73 фінансових інструментів. В Україні в обіг валютні деривативи були випущені в 2015 році, «але у 2018 році були призупинені через заборону РНБО України використовувати програмне забезпечення торговельної системи. За два роки Українська біржа відновила торги на новому програмному забезпеченні. Спочатку торгували цінними паперами (в березні 2019 року), і тепер - ф'ючерними контрактами» [1].

Така ситуація негативним чином позначається в сукупності на загальному розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни, адже не відсутність механізмів державного регулювання валютного ринку (в тому числі, використання валютного хеджування) впливає на посилення впливу фінансових ризиків на діяльність підприємств та зниження інвестиційної привабливості бізнесу в цілому.

Щодо зовнішньої міграційної політики як складової зовнішньоекономічної політики, то дана вона стосується здебільшого трудової міграції. Як зазначається в Фондом розвитку Міжнародної організації з міграції основною причиною трудової міграції українців за кордон є труднощі із пошуком гідно оплачуваної роботи на батьківщині. Упродовж останніх п'яти років економічні чинники міграції посилюються політичними та безпековими, що й привело до швидкого зростання міграційних настроїв населення та інтенсивності міграції [12]. Також на думку фахівців, найбільш вірогідною оцінкою чисельності одночасно працюючих за кордоном українців є 3 млн. Країнами призначення для трудових мігрантів з України є сусіди – Росія, Польща, Чехія, а також країни Південної Європи (Італія, Іспанія, Португалія) [12].

Зростання кількості трудових мігрантів з кожним роком повинно сигналізувати про необхідність зміни підходу до управління міграційними процесами в сфері державного управління. На сьогодні «тривалість 57% поїздок на заробітки не перевищує трьох місяців» [12]. Цей показник, на нашу думку, є досить критичним, адже з часом все більше мігрантів залишається на постійне місце проживання за кордоном. Хоча спостерігається зростання сум приватних переказів, які «в

2018 р. сягнули 11,1 млрд дол. США, що відповідає 8,5% ВВП країни. Сума переказів більш ніж учетверо перевищила суму прямих іноземних інвестицій» [12]. В таких умовах політика уряду повинна бути спрямована на управління рееміграцією та створення відповідних умов для повернення громадян в країну походження.

Висновки. Отже, розкриття сутності складових зовнішньоекономічної політики дозволило ідентифікувати наступні сфери застосування механізмів державного регулювання: зовнішньоторговельна, валютна, зовнішня інвестиційна та зовнішня міграційна політики. Застосований підхід обґрунтовано об'єктивним підходом, зокрема, використано види зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

Використовуючи метод аналізу та синтезу даних здійснено оцінку сучасного стану складових зовнішньоекономічної політики України та окреслено існуючі вектори розвитку державного регулювання щодо актуальних питань зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій, функціонування строкового ринку валютних деривативів та управління міграційними процесами. Застосування відповідних ефективних інструментів та засобів реалізації зовнішньоекономічної політики дозволить покращити стан та посилити позиції національної економіки в міжнародних рейтингах, що створюватиме сприятливі умови для досягнення добробуту суспільства.

Література

1. Білий Д. І. Фондовий ринок за тиждень 05.10-09.10 [Електронний ресурс] / Д. І. Білий, С. І. Джус. – Режим доступу: <https://ffin.ua/blog/articles/investytsiini-ohlady/post/fondovyi-rynok-za-tyzhden-0510-0910>
2. Білоус О. Іноземні інвестори вивели з України понад 1,5 млрд доларів [Електронний ресурс] / О. Білоус // РБК-Україна 15 липня 2020. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/inostrannye-investory-vyveli-ukrainy-1-5-1594806915.html>
3. Вороніна Ю. Є. Система державного управління зовнішньоекономічною діяльністю [Електронний ресурс] / Ю. Є. Вороніна // Young Scientist. – № 12 (64). December. – 2018. – Режим доступу: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7686/1/2.pdf>
4. Гордуновський О. М. Особливості зовнішньоекономічної політики України / О. М. Гордуновський // Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – 4: 337. – С. 22–29.

5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

6. Департамент взаємодії з експортерами та просування експорту Довідка «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у I півріччі 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a0ef708b-3765-46a5-ada2-9e0a7a6cb4a3&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiUIPivrichchi2020-Roku>

7. Домбровська С. М. Напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Домбровська // Вісник НУЦЗУ. – Серія: Державне управління. – Вип. 1(6). – 2017. – Режим доступу: [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6\(17\)/Visnik_NUCZU_1%20\(6\)_2017_Dombr.pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6(17)/Visnik_NUCZU_1%20(6)_2017_Dombr.pdf)

8. Завгородній А. В. Регіональні особливості організації зовнішньоекономічної діяльності / А. В. Завгородній // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 4. – С. 145–152.

9. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

10. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття: монографія / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, Н. О. Іксарова [та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. – 600 с.

11. Мельник А. О. Трансформація складових зовнішньоекономічної політики України в умовах світової економічної кризи / А. О. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – С. 14–16.

12. Міграція в Україні цифри і факти 2019. Фонд розвитку МОМ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom-ukraine_facts-ukr_2019.pdf.

13. Національний банк України (2018). Офіційний курс валют [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search/form/period>

14. Результати торгів ФБ «Перспектива» за жовтень 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=6593>

15. У 2020–2021 роках потік прямих іноземних інвестицій зменшиться на 40% – ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/news/20210601-u-2020-2021-rokah-potikpryamih-inozemnih-investicij-zmenshitsya-na-40-onn>

16. Улида В. Ю. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності / В. Ю. Улида // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. – 2015. – №2 – С. 132–139.

17. Федосєєва Г. С. Особливості реалізації зовнішньоекономічної політики на сільськогосподарському ринку: проблемні аспекти та перспективи / Г. С. Федосєєва // Бизнес Информ. – 2018. – 1 (480). – С. 60–64.

18. Харчук С. А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності / С. А. Харчук // Економіка та держава. – 2020. – №1. – С. 66–72.

19. World Bank. 2020. Doing Business 2020. Washington, DC: World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>

20. World Economic Forum The Global Enabling Trade Report 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/>

References

1. Bilyi, D.I., & Dzhus, S.I. (n.d.). Fondovyi rynok za tyzhden 05.10-09.10. Retrieved from <https://ffin.ua/blog/articles/investytsiini-ohliady/post/fondovyi-rynok-za-tyzhden-0510-0910>

2. Bilous, O. (2020). Inozemni investory vyvely z Ukrainy ponad 1,5 mlrd dolariv. RBK-Ukraina. 15 lypnia. Retrieved from <https://www.rbc.ua/ukr/news/inostrannye-investory-vyveli-ukrainy-1-5-1594806915.html>

3. Voronina, Yu.Ie. (2018). Systema derzhavnoho upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu. Young Scientist, 12(64). December. Retrieved from <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7686/1/2.pdf>

doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-111

4. Hordunovskyi, O.M. (2015). Osoblyvosti zovnishnoekonomichnoi polityky Ukrainy. Visnyk Cherkaskoho universytetu, Serii «Ekonomichni nauky», (4): 337, 22-29.

5. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 436-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

6. Departament vzaiemodii z eksporteramy ta prosuvannia eksportu Dovidka «Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u I pivrichchi 2020 roku». Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a0ef708b-3765-46a5-ada2-9e0a7aebc4a3&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiUIPivrichchi2020-Roku>

7. Dombrovska, S.M. (2017). Napriamy derzhavnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v Ukraini. Visnyk NUTsZU, Ser.: Derzhavne upravlinnia, Vyp. 1(6). Retrieved from [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6\(17\)/Visnik_NUCZU_1%20\(6\)_2017_Dombr.pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6(17)/Visnik_NUCZU_1%20(6)_2017_Dombr.pdf)

8. Zavhorodniy, A.V. (2018). Rehionalni osoblyvosti orhanizatsii zovnishnoekonomichnoi

diialnosti. Ukrainyskiy zhurnal prykladnoi ekonomiky, T. 3, (4), 145-152.

9. Zakon Ukrainy «Pro zovnishnoekonomichnu diialnist» vid 16 kvitnia 1991 roku № 959-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

10. Mazaraki, A.A., Melnyk T.M., Iksarova, N.O. & «et al.» (2016). Zovnishnia torhivlia Ukrainy: KhKhI stolittia. A.A. Mazaraki (Ed.). Kyiv: Kyivskyy. natsionalnyy torhivelno-ekonomichnyy universytet.

11. Melnyk, A.O. (2012). Transformatsiia skladovykh zovnishnoekonomichnoi polityky Ukrainy v umovakh svitovoi ekonomichnoi kryzy. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, 14-16.

12. Mihratsiia v Ukraini tsyfry i fakty 2019. Fond rozvytku MOM. Retrieved from https://iom.org.ua/sites/default/files/iom-ukraine_facts-ukr_2019.pdf

13. Natsionalnyi bank Ukrainy (2018). Ofitsiinyi kurs valiut. Retrieved from <https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search/form/period>

14. Rezultaty torhiv FB «Perspektyva» za zhovten 2020 roku. Retrieved from <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=6593>

15. U 2020–2021 rokakh potik priamykh inozemnykh investytsiy zmenshytsia na 40% – OON. Retrieved from <https://mind.ua/news/20210601-u-2020-2021-rokah-potikpryamih-inozemnih-investicij-zmenshytsya-na-40-oon>

16. Ulyda, V.Iu. (2015). Systema derzhavnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti. Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy, Serii: Derzhavne upravlinnia, (2), 132-139.

17. Fedosieieva, H.S. (2018). Osoblyvosti realizatsii zovnishnoekonomichnoi polityky na silskohospodarskomu rynku: problemni aspekty ta perspektyvy. Byznes Inform, 1(480). 60-64.

18. Kharchuk, S.A. (2020). Stan investytsiinoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti. Ekonomika ta derzhava, (1), 66-72.

doi.org/10.32702/2306-6806.2020.1.66

19. World Bank. 2020. Doing Business 2020. Washington, DC: World Bank. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>

20. World Economic Forum The Global Enabling Trade Report 2016. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/>

СОСТАВЛЯЮЩИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ:
ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО
УПРАВЛЕНИЯ

*И. В. Орлов, д. э. н., профессор, Закарпатский венгерский институт им. Ференца Ракоци II,
В. В. Ксендзук, к. э. н., доцент, Государственный университет
«Житомирская политехника»*

Методология исследования. Результаты получены за счет применения методов: сравнительного анализа и группировки – при обобщении составляющих внешнеэкономической политики; анализа и синтеза – при исследовании статистических данных по осуществлению экспортно-импортных операций, привлечения иностранных инвестиций, осуществлению валютных операций и миграционных потоков в стране; индукции и дедукции – для определения векторов развития механизмов государственного управления внешнеэкономической деятельностью страны.

Результаты. Рассмотрены качественные и количественные характеристики составляющих внешнеэкономической политики Украины. Обоснован объектный подход к выделению внешнеторговой, валютной, внешней инвестиционной и внешней миграционной видов политики как составляющих внешнеэкономической политики государства. Проанализировано современное состояние развития внешнеэкономической политики Украины с использованием рейтинговых оценок и статистических данных. Предложены направления совершенствования механизмов государственного управления в сфере разработки и применения инструментов и методов обеспечения их реализации.

Новизна. В ходе мониторинга внешнеэкономической политики осуществлена оценка функционального подхода к ее составляющим, предложено авторское видение данного процесса, основанное на видах внешнеэкономической деятельности субъектов хозяйствования. Это позволило проанализировать современные тенденции развития внешнеэкономической политики и сформировать направления относительно направлений совершенствования механизмов государственного управления в данной сфере.

Практическая значимость. Проанализированы статистические данные о состоянии внешней торговли, направлениях инвестиционной политики, характерных особенностях валютного рынка и динамики роста показателей международной трудовой миграции. Полученные результаты исследования являются основанием для осуществления изменений в сфере законодательства, принятия обновленных программ и стратегий развития внешнеэкономической политики Украины.

Ключевые слова: внешнеэкономическая политика, государственное управление, внешнеэкономическая деятельность, внешнеторговые отношения, экспорт, импорт, иностранные инвестиции, таможенная политика, валютная политика, трудовая миграция.

COMPONENTS OF FOREIGN ECONOMIC POLICY OF UKRAINE: PROSPECTIVE
VECTORS OF DEVELOPMENT IN THE FIELD OF PUBLIC GOVERNANCE

*I. V. Orlov, D.E., Professor, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher
Education,*

V. V. Ksendzук, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Zhytomyr Polytechnic State University

Methods. The results are obtained through the use of the following methods: comparative analysis and grouping – in generalizing the components of foreign economic policy; analysis and synthesis – in the description of statistical data on the implementation of export-import operations, attracting foreign investment, foreign exchange transactions and migration flows in the country; inductions and deductions – to determine the vectors of development of mechanisms of state management of foreign economic activity of the country.

Results. Qualitative and quantitative characteristics of the components of Ukraine's foreign economic policy are considered. An objective approach to the separation of foreign trade, currency,

foreign investment and foreign migration policies as components of foreign economic policy is substantiated. The current state of development of Ukraine 's foreign economic policy is analyzed using rating assessments and statistical data. Conclusions are made on improving the mechanisms of public administration in the field of development and application of tools and methods to ensure their implementation.

Novelty. In the course of monitoring the essence of foreign economic policy, an assessment of the functional approach to the components of this policy was made, and the author's vision based on the types of foreign economic activity of economic entities was proposed. This allowed us to analyze current trends in foreign economic policy and draw conclusions on how to improve the mechanisms of public administration.

Practical value. Statistical data on the state of foreign trade, investment policy, characteristics of the foreign exchange market and the dynamics of growth of international labor migration are analyzed. The results of the study are the basis for the implementation of changes in legislation, the adoption of updated programs and strategies for the development of foreign economic policy of Ukraine.

Keywords: foreign economic policy, public administration, foreign economic activity, foreign trade relations, export, import, foreign investments, customs policy, currency policy, labor migration.

Надійшла до редакції 18.08.20 р.